

Manuskript nr 1090. Småland. Normen i ^{same.}
ACC. N:R M. 9111: 1-13.

Landskap: Småland Upptecknat av: L. Ahlgrens, C. A. P.
Härad: Västna Adress: _____
Socken: N. Landjö Berättat av: _____
Uppteckningsår: _____ Född år _____ i _____

"Post - Kalle"

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Avskrift ur "Fören. Smål. ACC. NR. M. 9111:1.
Minnen":s saml. 1:sta avd. L!
Landskap: Småland No. 10. Upptecknat av: Sothigius, C.A.R.
Härad: Västna Adress:
Socken: Muna Sandsjö Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Uppteckningen rör Post-Kalle.

Om den man, jag nu vill söka beskrifva, ej trampat några fjät på krigets blodiga stråt, har han trådt så många fler på den fredliga landsvägen mellan Sandsjö och Vrigstad. - I en backstuga med det anspråksfulla namnet Borgen, belägen midt framför den ståtliga allé af aspar, som leder upp till det natursköna Prinsnäs, stod hans vagga. - I Borgen woro två matlag. Till höger i förstugan bodde den snart hundraåriga mor Lena, en bland de älskligaste gummor jag någonsin råkat. Till henne styrde jag gerna min kosa, ty hon undfägnade ej allenast med nybakade wofflor, utan äfven med de allra roligaste "sannsagor", såsom Hvite Björn, Kung Bere m.fl., som nu tyvärr undsluppit mitt minne.

Till wenster bodde Lapps komakaren Nyberg, mor Brita och hennes förhoppningsfulle son Kalle. Kalle hade

Skriv endast på denna sida!

M. 9111:2.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Brita innan hon byggde hjonlag med Nyberg. Hvem hans far war, visste han ej, men i kyrkoboken stod han skrifven under namn af Karl Abrahamsson, ehuru jag knappt tror, att tio personer känna honom under det namnet, då deremot Postkalle är alla bekant i hela Vestra härad.

Mor Brita war en ^{ny}flik qvinna. Detta bevisas der-af, att man ej kunde säga, att Brita gick någonstädes. Brita gick aldrig. Hon "stod å". Hennes raskhet ökades än mer, om man "skräpp-te mä'na". Under höbergslen hörde jag ofta de yngre drängarne säga till hwarandra högt nog för att Brita skulle höra det: "Brita i Borgen ä den ^{ny}flikesta räfvsterskan å alla konerna", och då fick man se Brita räfsa med sådan fart, att mossan rök från tufvorna.

Denna Britas flinkhet, serdeles den att "stå å", gjorde, att hon utnämndes till postbud. Hvarje wecka "stod hon tvenne gånger å" till den ungefär två mil aflägsna köpingen Vrigstad och var ständigt åtföljd af sin då sjuårige son, hwars benmuskler hon i tid ville stärka, på det att han en gång skulle blifva en duglig efterträdare i tjensten.

Kalle wex-te upp och blef stor och stark. Hans bröst war höghwälfdt, och de lugna andedragen kommo från lüngorna liksom pustar ur en blåsbälg. Hufvudet war klenare utveckladt, med undantag af käkarne, hvilka woro enormt starka. Det war en

M. 9111:3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

småsak för Kalle att bita hufvudet af en nubb. Voro benen i ett köttstycke ej dess större, beswärade han sig sällan med att uttaga dem, utan lät dem knasta under sina starka, bländhvita tänder. Pannan war låg, och det yfviga håret gick nästan ända ned till ögonbrynen. Ögonen woro små och kunde ej fästa sig någonstädes utan irrade oroligt kring rymden.

Då Kalle war sexton år, slog rosen sig i Britas flinka ben, och hon blef derigenom oförmögen att vidare stå å till Vrigstad. Som Kalle luffat med i 9 år och kände vägen, utnämndes han till Britas efterträdare. Det var en epok i Kalles lif. Han fick bära väska sjelf. Han war en man för sig..... För att antyda sin nya wärdighet, slet Kalle den rödaste fjädern ur stjerten på Mor Britas tupp och fästade den prydligt wid mössan. Väskan blankade han upp och skurade beslaget. I Vrigstad råkade han sina förmän postiljonerna, och dem sökte han så mycket som möjligt likna. De hade posthorn, och att förskaffa sig ett sådant blef Kalles diktan och traktan. Ondt hade han om kontanter men började samla i sparbössan för att kunna realisera sin önskan. Han kunde ej tänka sig större triumf än att blåsa "signalen", då han gick genom herregårds allé. Lyckan gynnade Kalle. Jägmästare A. kom på besök till Prinsnäs, och då Kalle såg hans jägarehorn, kunde han ej underlåta att gifva honom förtroende af

M. 9111:4.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sin längtan. Jägmästaren skänkte honom hornet. Kalle blef öfverlycklig, wände hornet åt alla sidor, satte det slutligen till läpparne och utstötte sin tacksamhet och förtjusning i ett långdraget ljud, som kom husen att skälfva. Längre dröjde det ej, förrän Kalle kunde blåsa de wanliga postsignalerna och en marsch, som han alltid uppstämde, då han passerade någon Herregård.

Hufvudet war klent, sade jag, men det betydde ju föga, då Kalle gjort till sin uppgift att med de flinka benen förtjena sitt uppehälle. En gång togs det dock i anspråk. Kalle skulle konfirmeras, och då måste "Lelkatkäsa" instufvas inom detta trånga område. Det war den bekymmerfullaste delen af Kalles eljest temmeligen sorgfria lif. Han hade "blett visad frå" flere år och war en tjugoårig man. Det war stor bedröfvelse i Borgen. Britas rörliga tunga utgöt bittra förebråelser mot prosten. Hon måste uttömma sin vrede mot någon, och då både Kalle och Nyberg woro känslolösa för hennes ordsvall, gick hon in till mor Lena, med hvilken det gick lätt att komma i gräl, isynnerhet då man angrep hennes älskade prost.

Gubben Nyberg mumlade någonting om, att på hans tid hade "det inte watt så nött mä te å läsa utanför bok". "Låt'et stå te tess nästa år mor, så I få se", tröstade Kalle den sorgsna Brita.

M. 9111:5.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

I januari börja läsningen ånyo. Stockelden språkade muntert i den stora spisen och upplyste den vänliga kammaren. Gubben Nyberg satt på sin embetsstol, trefoten, och skar skoppligg. I en bytta bredvid honom låg Kalles stöflar, hvars fyrdubbla sulor skulle ytterligare förstärkas. Längre bort satt Brita och Kalle. Med ena handen höll han en spingsticka, för att lysa i den "smala boka", under det den andra oupphörligen war sysselsatt bakom örat, utom då den då och då afbröt skaren på stickan.

Första budet: Du skall inga andra Gudar hafva för mig, läste Brita. "Sä ätter Kalle". - "Sä'et en gång te så hågar ja'et bättre", sade Kalle. "Du skall inga andra Gudar hafva för mig", upprepade Brita. "Justament så wa dä", inföll Kalle. - "Månntro wi inte kunne ta'et i två vännor som I gjore i fjor?" Så lärde sig Kalle först: "Du skall inga andra", och då det war inpluggadt "Gudar hafva för mig", men att upprepa hela budet i sammanhang, det var Kalle stört omöjligt.

Så gick det bud för bud. På "Hvad är det" kunde Kalle alltid förträffligt: "Vi skola frukta och älska Gud så att", men der stoppade det också alltid.

Länge "i stöten" kunde Kalle ej hålla ut med att läsa. Vilde mor Brita fortsätta för länge med undervisningen, hade han alltid någon förevändning för att slippa från den trå-

M. 9111:6.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

kiga "boka", t.ex. "Ja räсс ja får gå ut å ta in lite knabbar, älla tyr dä inte tess mårsbetti." Om detta ej tog skruf, utan mor Brita svarade: "Stollaprof, stöfva ä ju fuller mä knabbar", satt Kalle lydigt still en stund, men snart använde han kraftigare medel: "Mor! Ja tötte Härådshöfdingen lät han wille ha bå te Hägganäs för roskull å så dänna. Dä ä kanske bäst ja går fram å lyss ätter." Då Kalle talte så å embetets wägnar, wägade mor Brita ej vidare invända något, utan lät Kalle få den ljuftva friheten. Han lade då förnöjd "boka" på det smala brädet ofwan fönstret och smatt sedan qwickt utom dörren, stämde upp en munter trall och styrde kosan rätt på herregårds kök, dit grötiset magnetiskt drog honom.

Så gick qväll efter qväll utan att Kalle kunde detta året mer än de föregående.

Under förhören satt Kalle andäktigt med hopknäppta händer, låtande ögonen undersöka hwarje winkel och wrå af Sockenstugan. Förmodligen tröttades de af denna ricognoscering; ty sällan dröjde det en qvart, förrän de slöto sig, och Kalle inslumlrade ljufligt och sött drömmande om det förföriska Vrigstad eller den sista roliga Sandsjömärten(?). Länge fick han ej njuta af drömmen, ty hans dundrande snarkningar underrättade snart Pastorn att Kalle ej war så uppmärksam som wederborde, och han wäcktes af Pastorns kraftiga stämna med en fråga: "Nå Post-

M. 9111:7.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Kalle, kan du säga mig huru många Gudar wi ha?" Kalle gned sig i ögonen och kunde då, ännu drömmande om sitt Wrigstad, swara: "Postmästarn och Handlingsman Svensson." Om, sedan löjet lagt sig, pastorn upprepade frågan, swarade Kalle: "Ja kan inte håga't nu i öjnablinket. Mor vet'et, dä wet ja. Ja fast dä kan la wa en sjuttan, attan stöckna, kan ja töcka, wördi pastorn."

Dagen nalkades, då det skulle bestämmas, hvilka barn, (som) skulle "släppas fram". Pastorn wisse ej, hvad han skulle göra med wännen Kalle.

Hela föregående weckan hade mor Brita warit i rörelse, för att sätta alla krafter i werket för att mana för Kalles bästa.

Hon hade warit hos pastorn, för att höra huru det lät. "Han vet'et, wördi pastor, fast han inte kan säa't." Pastorn runkade på hufvudet och lemnade föga hopp. Derpå "stod hon å", så godt de skrala benen medgäfvo det, till Prinsnäs för att klaga sin nöd för "frua", som lofvade att tala wid sjelfvas-te Prosten om saken.

Brita hade sport, att adjunkten hade ett godt öga till en af granngårdens m:ller, och till henne begaf hon sig nu klädd i sina nya rödrandige kjol och med en nystärkt "klut" på hufuvudet. "Kärlek gör sten wek", tänkte Brita. "Han

M. 9111:8.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

wet'et, mi lilla förgoa mamsell, fast pastorn inte kan leta ut'et, för si ja har sjolfver lärt en et." - Om det var på kjortelvägen Kalle "kom fram", wet jag ej, men fram kom han. "Siet I mor, att dä geck", skröt Kalle.

Då Kalle sedermera samtälde i religionsämnen, och någon var af olika mening med honom, nedergjorde han alltid sin motståndare med det öfvertygande argumentet: "Dä måtte ja la veta bättre än du, ja, som har läst för tri prester."

Nu war Kalle åter glad och wandrade med större lust den kära vägen till Vrigstad. Han bar väska åt alla wid vägen liggande herregårdar. Hvar han kom, blef han välkommen och fick sig på alla ställen ett grundligt mål. En egenhet med Kalle war, att han kunde äta när som helst och det som en "karakär". Var grötfatet ej dess större, slutade Kalle aldrig förrän han sett botten på detsamma.

Kalle tyckte nog han var så god "postlajon" som någon, men en dag hade han kommit att tänka på, att han äfven borde blifva röfvad för att kunna mäta sig med de förnämste bland dem. Han uttryckte ofta sin längtan "att någon måtte komma åt hömen." Då Kalle en gång fått en önskan, blef han ej lugn, förrän den blifvit uppfyllt.

M. 9111:9.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

En dag hörde man Kalle blåsa, redan innan han kom i allén, och på de höga tonerna kunde man höra, att något viktigt var å färde. Han blåste ideligen, ända till dess han öppnade salsdörren, för att aflemna väskan. På minen såg man, att han hade något att förtälja, och han blef mycket glad, då H (?) gaf honom anledning att tala genom sin fråga: "Hvad nytt förspörjs, min käre Postkalle?" - "Å dä rullar å sin jemna trall, men nu sa ja sä, att di har röfvat posten från me mä för roskull å sådanna." Med afseende på det sista tillägget "för roskull" får jag anmärka, att det ingalunda var Kalles ~~XXXX~~^{mening}, det rövveriet ej varit rena allwaret. Kalle hade bättre än mången insett vigten af den wishetsregel, wi läsa i våra föreskrifter(?): "Tänk först och tala sedan." Då Kalle läste sitt första bud, sade jag, att han måste taga det i två "vännor". Då han skulle utsäga någon egen tanke, måste han äfven taga den i flere "wännor" för att ej bryta mot nämnda regel. Han behöfde hwilopunkter för att hafva tid att tänka öfver fortsättningen af en påbörjad mening. För att ej vara stum under dessa tankestunder, hade han utvalt två ord, som han dels begagnade hwar för sig, dels tillsamman allt eftersom han behöfde längre eller kortare tid att tänka. Dessa ord woro: "För roskull" och "så dänna".

Vi frågade honom, huru detta farliga rövveri

M. 9111:10.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

tillgått. - "I däsamma ja vankade på Skrapsta moen, för roskull å så dänna, köm dä en kär mä en lajer knölpåk fram te me för roskull, å nappade tak i väska å så dänna, å la te me på hasera för roskull å sådänna. "Hva ä dä fråjan om", sa ja å strök te en för örat för roskull, så han kultade i diket för roskull å sådänna. Å så to ja te hornet å så dänna, å han lommade i väj för roskull å så dänna." - Vi berömde Kalle för hans hjeltemod. Man kan nu ej göra Kalle större nöje, än då han får berätta detta äfventyr. - Nu hade Kalle åter fått sin önskan uppfylld, och hans lynne war nu åter godt.

Han tyckte en tid, att han borde träda i äkta ståndet och började derföre slå sina krokur för pigorna. För att göra sig dem bevågna bjöd han på lakrits och kaneleknopp, hvilka varor han fick af sina gynnare, handelsmännen i Vrigstad. Kalles hjerta var mycket rymligt, och han hade swårt att fästa sig wid någon wiss jänta. 14 dagar kallades en piga hans fästmö och 14 dagar en annan. Då Kalle wille göra allvar af saken, sweko de honom alltid. Förtörnad häröfver förklarade Kalle, att Sandsjö jäntorna skulle gå miste om honom. Det fanns utsockeflickor, som war i så granna.

En dag taltes om i köket, att det kommet "e menneska" (hvilket vill säga en sämre qvinns-person) till Borgen, som

M.9111: //.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

skulle låtas wa Kalla fästemo. Snart kom Kalle högtidsklädd tågan-
de genom allén. Knappt "wännade" han sig att se på pigorna, då han
gick dem förbi för att komma till (?) arbetsrum. Han öppna-
de dörren och skrapade med de fyrdubbla sulorna för att göra sig
bemärkt. "Ja sulle be (?) för roskull att ja feck gefta me
fö roskull å så dänna." - "Hvem med då", frågade (?). "Jo,
si Anna i Knäppen, Kopelles doter, å ja sulle te et för roskull."

(?) föreställde Kalle, att han ej, sålänge hans föräldrar
lefde, hade någonstädes att bo och bad honom derföre wänta. "Ho
å då inte tjockare än ho feck rum i skrubben (?), men som
(?) sär, ja kan gerna bia lite för roskull. Då mor Lena
dör för roskull, kan ja lyss ätter, om ja kan få henna kammar
å så dänna." - Härpå tågade Kalle hem. Under hemvägen funderade
han mycket på, huru han på ett hederligt sätt skulle slippa från
sin sköna. Då han kommit hem och lagt klinkan på dörren, sade
han till Kopelles dotter: " (?)låt för roskull han tötte
ja wa för go te de å sådänna, å hwa han sär dä töcker ja mä för
roskull." Dermed war saken afgjord. Snart skämtade Kalle åter med
pigorna och syntes alldeles ha glömt sin Anna i Knäppen.

Kalle wille ej blott bära tidningar. Han wille
äfven ha reda på nyheterna och gjorde sig derom underrättad på
första Herregård, der väskan öppnades, för att under vägen kunna

M. 9111:12.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

traktera wetgirigt folk med nyheter. Den stående nyheten war, att frimurarna slagtat övölt många bönnen å sändt te Hundturken för roskull å sådänna.

En gång läste någon för honom en artikel, som hade till öfverskrift Jordomvandrare, och från den stunden war jemvigten i Kalles lugn åter stördt. Han hade nu åter fått en önskan, som, kostat hvad det kostat ville, måste förverkligas.

Hornet, väskan, giftastankar, ja allt trädde tillbaka för det att i "blaa" skulle stå att läsa detsamma om honom som om hans lycklige embetsbroder, som ej gått längre än han med väska. Han skulle blifva kanske lika märkvärdig som Jerusalems skomakare, om hvilken mor Lena berättat underbara saker.

Han grubblade mycket öfver sättet att få sin ärelystnad tillfredsställd. Först vände han sig till "boherra", som han visste voro slängda i räkning, och af dem fick han "lapp på", huru många mil han sammanlagdt gått. Sedan förfrågade han sig hos en skolmästare, om "dä tydde", och då han förvissat sig, styrde han sina stadiga steg till Jönköping för att lätta sitt hjerta för Red. af ngn af stadens tidningar. Förmodligen hade Kalle wid framförande af sitt ärende varit mycket förlägen och allt för ofta användt sitt "för roskull å så dänna", för att Red. kunnat förstå hans egentliga mening, ty Kalle fick vandra hem med o-

M. 9111:13.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

förrättadt ärende.

Då jag sist väntade på skjuts i Vrigstad, tjustes mitt öra af en marsch, som jag ej hört mer än en blåsa, och snart stod den hedersvännen Kalle framför mig. Han war nu en fyrtioårs man men ^(sig) fullkomligt lik. Han följde mig upp på ett rum på Gästgifvaregården, der vi språkade om nytt och gammalt. Innan vi skildes, bad han mig "för roskull", att jag "sulle sätta skrifning i blaa å sådänna, att en di kallte för Postkalle vankat kring jora å så dänna. Då skulle va rolit å visat för Patron å handlingsmännen för roskull, å de skulle allt ge me en tolfskilling för roskull, ess di feck seet å sådänna. Å så låva(?) di, att kongen skulle ge me medalj för roskull, då han lästet å så dänna."

Jag måste lofva Kalle, att wid tillfälle göra honom till viljes. Härondagen fick jag Kalles mycket lyckade fotografiporträtt. På bröstet hänger hornet, och ur väskan tittar det "blad" upp, i hvilket Kalle längtar att blifva odödliggjord. Som Kalle ej känner den ädla skrifkonsten, will han genom hieroglyfer påminna mig om mitt löfte. Då Kalle gått två hwarf och en god bit på det tredje kring jorden, under sina vandringar från och till Sandsjö, förtjenar han, lika wäl som flera andra herrar Jordomvandrare, att omnämnas i tidningarna. Kommer jag hem till Jul, skall jag söka ställa om, att i "Jönköpingsblaet står läsning om Postkalle för roskull å så dänna."

skriv endast på denna sida